MEISJES EN KUNST

Leesexemplaar

Leesexemplaar

MEISJES EN KUNST

DE 50 MEEST VERNIEUWENDE VROUWELIJKE KUNSTENAARS WERELDWIJD

TEKST EN ILLUSTRATIES VAN RACHEL IGNOTOFSKY

Van Halewyck

INHOUD

INLEIDING 6
TIJDLIJN 8
GUAN DAOSHENG (1262-1319) 11
CHRISTINE DE PIZAN (1364-1430) 13
LAVINIA FONTANA (1552-1614) 15
ELISABETTA SIRANI (1638-1665) 17
ÉLISABETH LOUISE VIGÉE-LE BRUN (1755-1842) 19
JULIA MARGARET CAMERON (1815-1879) 21
ROSA BONHEUR (1822-1899) 23
HARRIET POWERS (1837-1910) 25
MARY EDMONIA LEWIS (1844-1907) 27
MARY CASSATT (1844-1926) 29
NAMPEYO (1859-1942) 31
BEATRIX POTTER (1866-1943) 33
BASISPRINCIPES VAN KUNST EN VORMGEVING 34
JEANNE PAQUIN (1869-1936) 37
JULIA MORGAN (1872-1957) 39
TARSILA DO AMARAL (1886-1973) 41
GEORGIA O'KEEFFE (1887-1986) 43
HANNAH HÖCH (1889-1978) 45
ALMA THOMAS (1891-1978) 47
AUGUSTA SAVAGE (1892-1962) 49
DOROTHEA LANGE (1895-1965) 51
DOROTHY LIEBES (1897-1972) 53
TAMARA DE LEMPICKA (1898-1980) 55
LOUISE NEVELSON (1899-1988) 57
KUNSTSTATISTIEKEN 58
BELLE KOGAN (1902-2000) 61
LOLA ÁLVAREZ BRAVO (1903-1993) 63
LOÏS MAILOU JONES (1905-1998) 65
LEE MILLER (1907-1977) 67

Leseexemplar

FRIDA KAHLO (1907-1954) 69
CIPE PINELES (1908-1991) 71
MARY BLAIR (1911-1978) 73
THELMA JOHNSON STREAT (1911-1959) 75
LOUISE BOURGEOIS (1911-2010) 77
RAY EAMES (1912-1988) 79
MÉRET OPPENHEIM (1913-1985) 81
AMRITA SHER-GIL (1913-1941) 83
ELIZABETH CATLETT (1915-2012) 85
KUNSTGEREEDSCHAP 86
RUTH ASAWA (1926-2013) 89
NORMA SKLAREK (1926-2012) 91
YAYOI KUSAMA (1929-) 93
FAITH RINGGOLD (1930-) 95
JEANNE-CLAUDE DENAT DE GUILLEBON (1935-2009) 97
WENDY CARLOS (1939-) 99
PAULA SCHER (1948-) 101
HUNG LIU (1948-) 103
ZAHA HADID (1950-2016) 105
CHAKAIA BOOKER (1953-) 107
KAZUYO SEJIMA (1956-) 109
SHIRIN NESHAT (1957-) 111
SOKARI DOUGLAS CAMP (1958-) 113
MAYA LIN (1959-) 115
NOG MEER MEISJES EN KUNST 116
BESLUIT 119
BRONNEN 120
DANKWOORD 123
OVER DE AUTEUR 124
INDEX 126

Leseexemplar

INLEIDING

Kunst is niet zomaar mooi om te zien – kunst heeft macht! Je beseft het vaak niet, maar alles om ons heen is in zekere zin een kunstwerk. Het gebouw waarin je woont, het reclamebord in je straat en het patroon op je T-shirt zijn allemaal begonnen als een idee in het hoofd van een kunstenaar. Al sinds de grotschilderingen in de oertijd maken mannen én vrouwen kunst. Maar in de loop van de geschiedenis werden vrouwen buitengesloten uit het verhaal van de creatieve expressie van de mens. De vrouwen in dit boek moesten afrekenen met seksisme, klassendiscriminatie en racisme voordat hun kunst gezien, serieus genomen en gewaardeerd werd.

Kunst is ook een manier van informatie doorgeven, en kan ons beeld van wat 'normaal' is bevestigen of tegenspreken. Al sinds het begin der tijden nemen machthebbers over de hele wereld kunstenaars in dienst om ervoor te zorgen dat hun verhaal op de juiste manier verteld wordt. In de renaissance gaven vorsten een fortuin uit om een volmaakt portret van zichzelf te laten schilderen, vandaag spenderen grote bedrijven miljoenen aan reclame om hun producten te verkopen: kunst wordt ingezet als instrument om een boodschap uit te dragen.

Maar wat gebeurt er als de mensen de macht van kunst weer zélf in handen nemen? Veel vrouwen in dit boek gebruikten hun talenten om ongemakkelijke waarheden aan het licht te brengen, onrecht bespreekbaar te maken of aandacht te vragen voor mensen die door iedereen genegeerd werden. Zo kunnen nieuwe denkbeelden zich verspreiden en wordt de wereld een betere plek.

Kunst kan gebruikt worden om helden te maken en te eren. Op het hoogtepunt van de rassensegregatie in Amerika werden veel zwarte kunstenaars, zoals Elisabeth Catlett, niet tot de universiteit toegelaten vanwege het racistische beleid. Maar Elizabeth was vastbesloten om kunst te maken die zwarte mensen in al hun schoonheid en kracht liet zien. Vandaag worden haar beelden en portretten van zwarte leiders als Martin Luther King en Harriet Tubman tentoongesteld in musea over de hele wereld.

Kunst spreekt de waarheid en confronteert ons met onze geschiedenis. Toen de geallieerden in 1944 in Normandië landden, was Lee Miller de enige vrouwelijke fotograaf aan het front. Ze was een van de eerste fotografen die de gruwel van de Holocaust vastlegden. Op een moment dat veel mensen nog beweerden dat concentratiekampen niet echt bestonden, dwongen haar foto's de wereld om de waarheid onder ogen te zien.

Kunst creëert iconen en boegbeelden. Tijdens haar leven werd Frida Kahlo's werk maar matig gewaardeerd, maar haar erfenis werd opgepikt door latere generaties. In de jaren 70, tientallen jaren na haar dood, werd haar werk herontdekt en sindsdien is het in de grootste musea ter wereld tentoongesteld. Op haar vele zelfportretten zagen mensen Frida met al haar levensvreugde, pijn, hoop en dromen. Ze zagen ook een vrouw die zich niks aantrok van het westerse schoonheidsideaal en trots was op haar Mexicaanse afkomst. Haar schilderijen hadden een impact op de hedendaagse mode, muziek en film. Frida werd een feministisch boegbeeld.

En, wat misschien nog het belangrijkste is: kunst kan troosten. Toen Maya Lin als eenentwintigjarige kunststudente het Vietnam Veterans Memorial ontwierp, koos ze bewust niet voor een traditioneel gedenkteken waarop de Amerikaanse vlag wapperde. Ze bedacht een eenvoudige, schuin aflopende muur waarin de namen van de gesneuvelden gegraveerd waren. Het monument werd ingehuldigd in een tijd van verslagenheid en politieke verdeeldheid, maar toch kwamen duizenden mensen bij de muur rouwen, ieder op zijn eigen manier. Kunst kan een ruimte scheppen waarin we als mensen dichter bij elkaar komen.

Met iedere penseelstreek, ieder stuk weggehakte steen, iedere potloodlijn kwamen deze vrouwen dichter bij hun doel. Dit boek is een eerbetoon aan hun kunst en hun verhaal, want hun werk heeft ons leven veranderd. Kunst is niet zomaar aardig om te zien – kunst vormt onze wereld en houdt hem een spiegel voor.

Leesexemplaar

TIJDLIJN

Door de eeuwen heen hebben vrouwen altijd kunst gemaakt. Ook al hadden ze minder toegang tot onderwijs, opleiding of financiële steun, toch hebben vrouwelijke kunstenaars de wereld veranderd. Hier volgen enkele mijlpalen en bijzondere verwezenlijkingen van vrouwen in de kunstgeschiedenis.

25.000 v.C.

Uit deze tijd dateren de oudste bekende grotschilderingen en sculpturen. Op drie vierde van de grotschilderingen zijn handafdrukken gevonden die volgens archeologen van vrouwen zijn.

CA. 300 v.C.

Grieks aardewerk werd zowel door mannen als vrouwen vervaardigd. In geschriften wordt melding gemaakt van beroemde vrouwelijke schilders en mozaïekleggers, zoals Helena van Egypte.

1399

Christine de Pizan schreef haar eerste feministische tekst: *Brief aan de God der Liefde*. Haar verluchte manuscripten en gedichten behoren tot de vroegste feministische geschriften in de westerse wereld.

1876

Mary Edmonia Lewis was de eerste Afro-Amerikaanse beeldhouwster die internationaal succes oogstte. Een van haar beelden was te zien op de beroemde Centennial Exposition.

1964

De Amerikaanse Civil Rights Act verbood veel vormen van discriminatie en maakte een einde aan de rassensegregatie in scholen en op het werk. Daardoor kregen Afro-Amerikanen meer kansen om zich te ontplooien.

1987

In Washington opende het National Museum of Women in the Arts de deuren, een museum gewijd aan vrouwelijke kunstenaars.

CA. 1000 N.C.

In het middeleeuwse Europa waren nonnen vrijwel de enige vrouwen die algemeen toegang hadden tot onderwijs. Zowel monniken als nonnen maakten verluchte manuscripten en religieuze voorwerpen.

1088

De universiteit van Bologna werd gesticht. Het was een van de eerste instellingen voor hoger onderwijs waar vrouwen les konden volgen en geven – al in de 12e eeuw. Het duurde wel nog tot de 18e eeuw voor vrouwen zich officieel konden inschrijven.

1920

Het 19e amendement van de Amerikaanse grondwet gaf vrouwen stemrecht.

1942

Thelma Johnson Streat werd de eerste Afro-Amerikaanse vrouw van wie het New Yorkse Museum of Modern Art een werk kocht: *Rabbit Man* (1941).

2001

De schilderes Frida Kahlo werd de eerste latina die op een Amerikaanse postzegel prijkte.

NU

Wie weet ben jij de volgende grote kunstenaar?

Lesexemplar

'TOEKOMSTIGE GENERATIES MOGEN WETEN DAT ER ONDER MIJN BEWIND NIET ALLEEN EEN VIRTUOZE KALLIGRAFE LEEFDE, MAAR EEN HEEL GEZIN DAT BEDREVEN WAS IN KALLIGRAFIE!' — KEIZER RENZONG, NADAT HIJ GUAN DAOSHENG HAD OPGEDRAGEN EEN KOPIE TE MAKEN VAN *HET GEDICHT VAN DE DUIZEND TEKENS*.

GUAN DAOSHENG

DICHTERES EN SCHILDER • (1262-1319)

Guan Daosheng, die in 1262 geboren werd in Huzhou, China, was een van de beroemdste vrouwelijke kunstenaars uit de Chinese geschiedenis. Op haar vierentwintigste trouwde ze met Zhao Mengfu, een schilder die voor de keizer werkte. Ze vergezelde haar man op zijn officiële zakenreizen door het hele rijk. Tijdens die reizen zag ze delen van het Chinese platteland waar vrouwen uit de hogere klasse normaal nooit kwamen, en ontmoette ze grote kunstenaars. Het inspireerde haar om in 1296 zelf te gaan schilderen. Haar werk bleef de hele Yuan-dynastie populair. Keizer Renzong vroeg Guan Daosheng een kopie te maken van *Het gedicht van de duizend tekens*. Achteraf stelde de keizer haar werk tentoon, samen met kalligrafieën van haar man en zoon.

Guan Daosheng maakte het liefst inktschilderijen van bamboe. In die tijd werd bamboe meestal op een 'mannelijke' manier afgebeeld omdat het symbool stond voor de ideale Chinese edelman. Maar Guan Daosheng schilderde het op haar eigen manier en gebruikte het om verhalen over haar leven te vertellen. Ze kalligrafeerde vaak zelfgeschreven gedichten op haar doeken. Ze schilderde bamboeplanten niet in close-up, zoals gebruikelijk was, maar integreerde ze in een weidser landschap, wat haar werken diepte en sfeer gaf. Haar schilderijen vielen in de smaak bij de dames aan het Yuan-hof, die haar vaak opdrachten gaven. In een periode waarin de meeste kunst vanuit een mannelijk perspectief gemaakt werd, was Guan Daosheng een van de weinige vrouwelijke kunstenaars die kunst maakte voor andere vrouwen.

HAAR SCHILDERIJ *BAMBOEBOSSEN IN MIST EN REGEN* (1308) STAAT VANDAAG IN VEEL BOEKEN OVER KUNSTGESCHIEDENIS.

Guan Daosheng bleef haar hele leven lang dichten en schilderen. Op haar achtenvijftigste werd ze ziek, en in 1319 stierf ze. Haar man was diepbedroefd en schilderde na haar dood bijna alleen nog maar bamboe om haar te gedenken. Tegenwoordig wordt ze beschouwd als een pionier in de Chinese kunstgeschiedenis.

HAAR TALENT WAS OVER DE HELE WERELD BEROEMD. HAAR WERK WORDT BESCHREVEN IN 14E-EEUWSE EUROPESE MANUSCRIPTEN.

HAAR TIJDGENOTE LI VAN SHU MAAKTE OOK 'VROUWELIJKE' BAMBOE-SCHILDERINGEN, DOOR SCHADUWEN OVER TE TREKKEN IN HET MAANLICHT.

ZE MAAKTE BOEDDHISTISCHE MUURSCHILDERINGEN VOOR YUAN-TEMPELS.

IN HAAR AUTOBIOGRAFISCHE GEDICHTEN GEBRUIKTE ZE BAMBOE ALS SYMBOOL VOOR HAAR KINDEREN, HAAR MAN EN HAAR GEVOELENS OVER OUD WORDEN.

HAAR ZOON WAS OOK EEN VAKKUNDIG KALLIGRAAF.

'ALS WE MEISJES NAAR SCHOOL STUURDEN EN HUN DEZELFDE DINGEN LEERDEN ALS JONGENS, ZOUDEN ZE DIE NET ZO GOED BEGRIJPEN EN ZOUDEN KUNST EN WETENSCHAP GEEN GEHEIMEN MEER VOOR HEN HEBBEN.'
— CHRISTINE DE PIZAN, *BOEK VAN DE STAD DER VROUWEN*